

Gáspár András Osztályképe A Zsidlicben



A kép a férjemnek az osztályképe, 1940-ben készült a reál tagozatról a Zsidlicben. Ez az iskola nevének [Zsidó Líceum] a rövidítése. Szemből nézve balról a második az első sorban. Ő elemibe is oda járt [a zsidó elemibe]. Ismertem a férjem osztálytársait, mert együtt jártak a bátyám osztályával. Andris késői gyerek volt, negyvenhárom éves volt az anyja, mikor szülte. Volt egy nővére is, aki tizenhat évvel volt idősebb, az se jött haza. Sem a többi rokonsága, pláne az anyja. Az apja ügyvéd volt, de meghalt szívinfarktusban, mikor Andris tizenkettedikes volt a líceumban. Nem hagyott semmit rájuk. Akkor a bátyja már dolgozott, és ő segítette az édesanyját, Andris meg fenntartotta magát: órákat adott a gyengébb tanulóknak pénzért. Miután beköltöztem [Nagy]Váradra, összetalálkoztam Andrissal a főutcán. A nyakamba ugrott, hiszen barátok voltunk, szemben laktunk egymással. A holokaust idején Lengyelországban volt munkaszolgálatos. Őszintén szólva, nem nagyon beszélgettünk erről. Én régebb nem tudtam erről beszélni, a gyerekeknek se mondtam el. Andris komoly sportoló, teniszező, úszó volt, de amikor hazajött, csont és bőr volt. Az utolsó hetekben-hónapokban becsapták őket egy gyűjtőtáborba. Egyike volt az elsőnek, akik hazajöttek [Nagy]Váradra. A bátyja nem volt deportálva, mert évekkel azelőtt, a felesége kedvéért kikeresztelkedett, és mint fehér karszalagost, nem vitték el. Amikor találkoztunk, Andris már dolgozott egy bányavállalatnál, munkásigazgató volt egy agyag- és kaolinbányában, Réven [Bihar megye]. Érettségivel is felvették bányaigazgatónak. S attól a perctől kezdve minden szombat-vasárnap bejött Nagyváradra. Andris is örült, hogy volt kivel a régi [háború előtti] dolgokat megbeszélni. Nagyon jól megértettük egymást. Szombat esténként akkor nagy divat volt kimenni az Astoriába. Különböző az Astoria a barátnőmnek az édesapjáié volt. Jött a barátnőm is, ő már a férjével volt, én meg Andrissal. S olyan viccesen azt mondta nekem, hogy -- ezt nem fogom elfelejteni -- 'Össze kéne házasodjunk!'. Mondom: 'Te hülye vagy?' Én Andrist nagyon becsültem, tiszteltem, de nem volt szó szerelemről vagy ilyesmiről? S erre írt egy nyilatkozatot -- egy költözésnél eltűnt --, hogy 'Teljes szellemi képességem tudatában aláírom azt, hogy Annit elveszem feleségül'. Az egész egy vicc volt. Én elgondolkoztam rajta, mert éltem házasságban már egyszer, nagy szerelmi házasság volt. Szóval 1948-ban összeházasodtunk. Csak polgári esküvő volt. Én a zsidó vallás szerint nem váltam el, mert elmentünk a hitközséghez, és azt mondták, hogy ezt ne is

csináljuk, mert egy olyan hosszú procedúra, hogy mi azt nem tudjuk kifizetni. Polgárilag elváltam, megvan a válási decizió. Másodszor csak polgári esküvő volt, két tanúval, s aztán barátok, akik még voltak, osztálytársak, elmentünk az étterembe. És arra is emlékszem, hogy a krumplilevesben -- hát olyan sokat nem lehetett rendelni, mert nem volt miből --, szóval a krumplilevesben halszálkát találtam -- a legjobb [nagy]várad vendéglőben, a Transilvaniában! És egy olyan szép házasságunk lett, őszintén mondom, hogy ritka volt. Nem volt vita, veszekedés vagy nézeteltérés közöttünk negyvennyolc évig.